

Vil·la romana de l'Espelt

Òdena

Ubicació

Comarca: Anoia
Lloc/Adreça: Camí de Sant Pere d'Ardesa. Pla de la Torre
Emplaçament Prop del veïnat de l'Espelt, en un indret anomenat el Pla de la Torre, pel camí de Sta.Magdalena

Coordenades:

Latitud: 41.59856
Longitud: 1.59969
UTM Est (X): 383302
UTM Nord (Y): 4606153

Classificació

Número de fitxa 08143 - 303
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Jaciment arqueològic
Estil / època: Ibèric Romà Medieval
Estat de conservació Bo
Protecció Legal i física
Tipus de protecció: BCIN
Europea – Atributs inspire: National Monument Record – Assentament (jaciment)
Observacions protecció: BCIL núm. 5077-I (PGOU 13/12/2000). Incoat BCIN A-R-I-55-0115.
Data aprovació: dt., 22/09/2015 - 12:00
Número inventari CC.AA. 3024
Generalitat i altres inventaris
Accés Fàcil
Ús actual: Científic
Titularitat Pública
Titular: Ajuntament d'Igualada. Palaça de l'Ajuntament, 1
Autoria de la fitxa Lluís Pedraza i Jordana

Data de registre de la fitxa: dt., 26/11/2013 - 01:00
Autoria de la darrera revisió: María del Agua Cortés Elía
Data de la darrera revisió: dc., 30/06/2021 - 00:00

Descripció

Explotació agrícola, bastida seguint les recomanacions fetes pels arquitectes de l'època (posició dominant, arrecerada, propera a una via de comunicació i propera a un corrent d'aigua), que fou habitada des dels segles II-I aC fins al primer terç del segle VI dC, en etapes de desigual activitat. També hi ha indicis d'ocupació medieval. Fonamentalment es dedicava a l'explotació agropecuària del seu fundus, amb el conreu del cereal, la vinya i l'olivera complementats amb la cria de bestiar oví, torcí i aviram. A més hi han estat detectades activitats artesanals de caire domèstic com l'elaboració de teixits. Per tant, la vil·la tenia un caràcter econòmic autosuficient, amb producció d'excedents per exportar a ciutats importants, incorporant-se així al dens flux de circuits comercials que caracteritza el període romà.

Es tracta d'una residència senyorial d'època romana alt imperial de model allargat o de corredor, transformada, en una fase posterior, en una vil·la amb pati de planta interior rectangular, al voltant del qual s'articulen les diferents estances, i que uneix la pars urbana i la pars rustica en una mena de bloc irregular. Alguns dels murs conservats sobrepassen els tres metres d'alçada i estan construïts amb la tècnica de l'encofrat, amb morter de calç i arena, i pedres de mida petita o mitjana sense escairar. Un passadís d'entrada (fauces) en direcció de nord a sud comunicava l'entrada amb un pati amb quatre estances disposades al fons. A l'esquerra d'aquest passadís trobem dues estances que estaven pavimentades amb opus tessellatum, que marcarien un cos d'edifici longitudinal. Contigu hi hauria un altre cos d'edifici amb tres habitacions també disposades longitudinalment, dues d'elles caldejades pel sistema d'hipocaust. La tercera habitació tindria adossada una banyera revestida d'opus signinum. Tot aquest sector podria correspondre a una zona de banys i dependències annexes. Així, doncs, al sector de migdia de la vil·la trobaríem la pars urbana o d'habitació, mentre que la pars rustica va ser edificada als extrems est i nord del pati, i sobretot en el sector de tramuntana, on s'han localitzat una sèrie de dependències en bateria destinades a les tasques agrícoles per a l'elaboració i emmagatzematge del vi o de l'oli i del cereal, magatzems o rebosts, canalitzacions, sitges i dipòsits o lacus. La zona d'habitacions destinades a banys durant el període d'esplendor de la vil·la foren més tard amortitzades, aprofitant en el seu desnivell per a encabir una premsa. Quant a la cronologia d'aquest establiment, es poden establir com a mínim quatre grans fases d'ocupació: A) Fase romano-republicana corresponent al moment de fundació de la vil·la. Aquesta fase ha estat detectada a partir de l'aparició dispersa en el jaciment de diversos materials ceràmics ibèrics i de vernís negre d'importació. B) Fase imperial que abraçaria especialment els segles II i III dC. Aquest seria el moment àlgid de la vil·la i del qual es detecta el major nombre de material de luxe, sobretot monedes. La major part de les estructures visibles corresponen a aquestes cronologies, tot i que en molts casos foren modificades o reutilitzades posteriorment per a altres usos. C) Fase tardana que arribaria fins al segle VI, documentada a partir d'algunes produccions ceràmiques com ara la forma Hayes 103. D) Breu fase d'ocupació medieval (segles XI-XII), documentada a partir de l'aparició d'alguns fragments de ceràmica grisa medieval.

Història

La vil·la romana de l'Espelt és coneguda des d'abans del 1934 i és una de les més extensament excavades de l'interior de Catalunya, més d'un 60 % de la superfície total del jaciment, que ha posat al descobert les dues parts d'una vil·la amb diverses estances, unes de caire residencial i altres destinades a l'activitat

agropecuària. L'any 1948, Antoni Borràs i Quadres va publicar un petit article de referència al butlletí de la Agrupació Fotogràfica d'Igualada. La primera campanya oficial d'excavacions va ser dirigida l'any 1958 pel doctor Eduard Ripoll, aleshores director del Museu Arqueològic de Barcelona. El 1966, l'Ajuntament d'Igualada va comprar, a instàncies del Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada (CECI), els terrenys del Pla de la Torre on se situaven les estructures conservades de la vil·la. Els anys 1980 i 1981 la direcció de la recerca arqueològica va estar a càrrec de Josep Maria Nuix i Jordi Enrich. Entre el 1982 i el 1988 es van efectuar campanyes anuals d'excavacions, sota el patrocini de l'Institut de Prehistòria i Arqueologia de la Diputació de Barcelona i de la Secció d'Arqueologia del CECI; durant aquesta etapa, la direcció va ser compartida per Teresa Carreras, Jordi Enrich i Josep Maria Nuix, i va comptar amb el suport de l'Ajuntament d'Igualada i del Museu Comarcal de l'Anoia. El juliol del 1993, i sota la direcció d'Imma Carrión, es va excavar el jaciment en el marc d'un camp de treball de l'Institut Català de Serveis a la Joventut. Es va procedir a la restauració de les pintures murals i, a continuació, en una sèrie de jornades alternes es van netejar i consolidar les estructures localitzades; en aquest cas, la direcció va estar a càrrec de Jordi Enrich i Josep Serra. Darrerament s'hi han efectuat dues campanyes de consolidació d'estructures, amb el suport de la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament d'Igualada, i la direcció facultativa de l'arqueòloga Neus Zapata.

L'equip redactor de la Carta Arqueològica l'any 1984, va confirmar l'existència d'una moneda ibèrica trobada a la vil·la pel senyor Maurici Brunet. Es tracta d'una moneda del segle I aC, que a l'anvers presenta un cap masculí que mira a la dreta, i al revers la llegenda ILTIKERSKEN i un genet que cavalca amb una palma a la mà. Durant la revisió de la Carta Arqueològica de l'any 1991, i tenint en compte les novetats generades per les successives campanyes d'excavació efectuades al llarg de la dècada dels vuitanta, es va constatar la presència de noves estances, nous dipòsits i la insinuació d'una gran cisterna en un dels camps situats a tramuntana del jaciment.

Bibliografia

AYMAMÍ I DOMINGO, Gener (2011). "La vil·la romana de l'Espelt", Per la comarca de l'Anoia, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, p.189-190. BORRÀS I QUADRES, Antoni (1948): "Una nueva villa romana", Boletín de la Agrupación Fotográfica de Igualada, núm.77, Agrupación Fotográfica de Igualada, Igualada, p. 6-7. BORRÀS I QUADRES, Antoni (1948): "Una nueva villa romana", Boletín de la Agrupación Fotográfica de Igualada, núm.79, Agrupación Fotográfica de Igualada, Igualada, p. 3-4. CARRERAS, Teresa.; NUIX, Josep M^a; ENRICH, Jordi (1984). Memòria de la campanya d'excavacions de l'any 1982 a la vil·la romana de l'Espelt (Òdena). CARRERAS, T.; ENRICH, J. ; NUIX, J.M. (1984): "Estudi d'un plat de vidre trobat a la vil·la romana de l'Espelt", Informació Arqueològica, núm. 43, Institut de Prehistòria i Arqueologia de la Diputació de Barcelona, Barcelona, p. 81-84. CARRERAS, Teresa; ENRICH, Jordi; NUIX, Josep M^a (1989): "La vil·la romana de l'Espelt", Igualada, Patrimoni Cultural, núm. 8 (sèrie 6^a), Ajuntament d'Igualada, Igualada, 8 p. CARRERAS, T.; NUIX, J.M.; ENRICH, J. (1993): "La vil·la romana de l'Espelt , Òdena", Anuari d'intervencions arqueològiques a Catalunya. Època romana i Antiguitat tardana. Campanyes 1982-1989, Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, Barcelona, p. 35-36. ENRICH, Jordi (1988): "Recuperació de les pintures murals la vil·la romana de l'Espelt sota el mecenatge de la Constructora de Calaf, S.A.", La Veu de l'Anoia, núm. 309 (15 de juliol), Publicacions Anoia, S.L., Igualada, p. 20. ENRICH, Jordi; CARRERAS, Teresa; NUIX, Josep M^a (2001): "La vil·la romana de l'Espelt (Òdena)", Jornades d'Arqueologia 2001. Preactes, Generalitat de Catalunya, La Garriga, p. 185-187. NADAL, J. (1999): "Estudi de les restes faunístiques recuperades a l'abocador de la Vil·la romana de l'Espelt (Òdena, Anoia)", Memòria de la campanya d'excavacions de l'any 1986 a la vil·la romana de l'Espelt. NUIX, Josep M^a; ENRICH, Jordi; ENRICH, Joan (1982): "La vil·la romana de l'Espelt (Òdena)", Les excavacions arqueològiques a Catalunya en els darrers anys, Generalitat de Catalunya, Barcelona, p. 361. NUIX, Josep M^a; ENRICH, Jordi; ENRICH, Joan (1983). Memòria de la

campanya d'excavacions de l'any 1981 a la vil·la romana de l'Espelt (Òdena). NUIX, Josep M^a; CARRERAS, Teresa; ENRICH, Jordi] [1983]: "L'Espelt. Òdena, Anoia", L'arqueologia i la nostra història, Diputació de Barcelona, Barcelona, p. 53-54. PEDRAZA I JORDANA, Lluís (s/a). Vil·la romana de l'Espelt (Òdena, Anoia), Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada, Igualada PEDRAZA JORDANA, Lluís (s/a). Plafó informatiu Vil·la romana de l'Espelt (Òdena, Anoia), Diputació de Barcelona, Barcelona. PEDRAZA, Lluís (1983): "L'Anoia de bat a bat. El nostre passat. La vil·la romana de l'Espelt (Òdena)", AIONA, Publicacions Anoia, S.L., Igualada, p. 31. PEDRAZA JORDANA, Lluís: Dades entorn de la circulació monetària a l'antiguitat a la comarca de l'Anoia [Inèdit].

